

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.02.359>

JEL classification: H26, D72, G38

UDC: 336.22(4+477):324.7

Тетяна КІЗИМА

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів імені С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, Україна
E-mail: t.kizyma@wunu.edu.ua
ORCID iD: 0000-0002-9732-9907
Web of Science ResearcherID: H-5100-2017

Вадим МАСЛІЙ

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної математики,
Західноукраїнський національний університет, Україна
E-mail: v.maslii@wunu.edu.ua
ORCID iD: 0000-0002-9672-9669
Web of Science ResearcherID: ABT-7357-2022

Олег ГАЗИЛИШИН

аспірант,
кафедра фінансів імені С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, Україна
E-mail: romberolko1999@gmail.com
ORCID iD: 0009-0006-8985-1603

ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ: НАСКІЛЬКИ МИ НАБЛИЗИЛИСЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ?

АНОТАЦІЯ

Вступ. У статті розглянуто системи фінансування політичних партій у Німеччині, Польщі, Франції, Швеції та Україні з метою виявлення спільних рис і відмінностей. Європейські країни мають усталені моделі державного фінансування, доповнені обмеженнями приватних внесків і прозорими механізмами контролю. Водночас вітчизняна система, реформована у 2016 році, лише наближається до цих стандартів і потребує подальшого вдосконалення.

Мета статті полягає у порівнянні моделей фінансування політичних партій у європейських країнах та Україні з акцентом на рівень їх прозорості та ефективності а також оцінці відповідності вітчизняної системи європейським стандартам після реформи 2016 року.

Методологія. Для дослідження застосовано теоретичний аналіз і узагальнення результатів наукових праць, міжнародних та аналітичних звітів; контент-аналіз нормативних документів – для характеристики законодавчих положень у різних країнах; порівняльний аналіз – для оцінки ефективності механізмів регулювання фінансування політичних партій.

© Тетяна Кізіма, Вадим Маслій, Олег Газилишин, 2025

Отримано: 18.04.2025 р.

Рекомендовано до друку: 12.05.2025 р.

Опубліковано: 28.05.2025 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати:

Кізіма Т., Маслій В., Газилишин О. Фінансування політичних партій в Україні: наскільки ми наблизилися до європейських стандартів? *Економічний аналіз*. 2025. Том 35. № 2. С. 359-369. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.02.359>

Результати. Для порівняння було обрано Німеччину, Швецію, Францію та Польщу, що репрезентують різні моделі фінансування політичних партій, сформовані на основі демократичних традицій і прозорих інститутів. Це дозволило зіставити як усталені західноєвропейські практики, так і досвід країн, що трансформували політичну систему після авторитарного минулого. Такий підхід створив ширшу аналітичну базу для оцінки прогресу України та визначення найефективніших елементів для адаптації.

Ключові слова: політична партія; фінансування; прозорість; контроль; звітність; внески; санкції.

Вступ

Формування влади українським народом та його контроль над нею закріплено Конституцією та Виборчим кодексом України. Згідно з національним виборчим законодавством, політичні партії беруть участь у формуванні владних інститутів й отримують через них можливість реалізовувати свої передвиборчі програми. Фінансування політичних партій є критичним елементом функціонування демократичного суспільства, оскільки забезпечує рівний доступ політичних сил до участі у виборчому процесі. Відповідно до Рекомендації Ради Європи Rec4: «прозорість фінансування партій є однією з основ демократичного ладу, оскільки запобігає надмірному впливу приватних інтересів на політичні рішення» [1]. Міжнародний Інститут демократії та виборчої допомоги (International IDEA) трактує фінансування партій як: «засіб забезпечення політичної рівності громадян, а також форму підзвітності партій перед суспільством» [2]. Таким чином, система фінансування партій є інструментом, який забезпечує баланс інтересів у суспільстві та підтримує засади політичної конкуренції в демократичних державах.

В «Керівних принципах та звіті щодо фінансування політичних партій» Венеціанської комісії (CDL-AD(2001)008) зазначено, що: «Впорядкована система державного фінансування партій дозволяє зменшити їх залежність від олігархічного капіталу, сприяючи конкуренції і плюралізму» [3]. Однією з вагомих мотивацій державного фінансування політичних партій, зазначає С. Охонько є: «створення рівних умов для всіх учасників політичного процесу. Державне фінансування дозволяє уникнути ситуації, коли певні партії мають фінансові переваги, забезпечуючи адекватний доступ до ресурсів навіть менш впливовим політичним формаціям» [4, с. 129].

Основні принципи державного фінансування політичних партій в країнах ЄС та генезу законодавчого регулювання в цій сфері в Україні розглянуто в аналітичній записці, підготовленій експертами Національного інституту стратегічних досліджень [5]. Сучасні погляди на інтерпретацію терміну «фінансування політичних партій» висвітлено в праці В. Джугана [6]. Результати політико-правового аналізу державного фінансування вітчизняних політичних сил наведено в дослідженні Д. Руденя [7]. Джерела фінансування політичних формацій охарактеризовані в дослідженнях В. Джугана [8], С. Охонько [4], І. Щebetун та О. Поліщук [9], Р. Зерницького [10]. Деякі аспекти державного фінансування політичних партій закордоном висвітлено в дослідженнях О. Васильченко [11], А. Цюбенко [12], С. Кустової [13], [14].

Українські реформи у сфері фінансування політичних сил, зазначено в дослідженні Ради Європи, стали важливим кроком до підвищення прозорості політичних фінансів, проте існують проблеми з контролем цільового використання коштів, своєчасним поданням фінансової звітності та ефективними санкціями за порушення.

Мета та завдання статті

Метою статті є порівняння сучасної вітчизняної моделі фінансування політичних формацій із різними моделями фінансування політичних партій в країнах ЄС, що сформувалися в умовах демократичних традицій і прозорих інститутів.

Виклад основного матеріалу дослідження

Державне фінансування політичних партій здійснюється в більшості країн Європейського Союзу. Цей процес почався з 60-х років минулого століття, що було пов'язано із визнанням політичних формацій важливим конституційно-правовим інститутом. Першою, в цьому плані, була Федеративна Республіка

Німеччина [11, с.82]. Тут існує змішана система, де поєднується державне та приватне фінансування з чітким контролем і жорсткими санкціями. Державна часткова фінансова підтримка політичної сили залежить як від результатів на виборах, так і від її власних надходжень (членські та мандатні внески, пожертви), що прописано в §18 Закону Німеччини «Про політичні партії (Закон про партії)» [15]; §25 цього ж закону присвячений жертвам. Діють «відносна» та «абсолютна» межі державного фінансування: «розмір державних субсидій не може перевищувати власний дохід (відносна верхня межа), тому партії повинні самостійно фінансувати щонайменше половину своїх доходів. Абсолютне обмеження на державні субсидії існують для всіх учасників, які мають на це право; в 2025 р. це 225383763 євро. Це обмеження також коригується з урахуванням загальної динаміки цін» [16]. Розмір державного фінансування, відзначає журналістка та редакторка Deutsche Welle О. Перепада: «залежить від результатів останніх (на час розподілу коштів) виборів до Європейського, федерального та земельних парламентів» [17]. В аналітичній статті А. Петренко зазначено, що: «З 2025 року виплати за кожен голос виборця збільшено: за перші чотири мільйони голосів партія отримує по 1,21 євро (проти колишніх 1,18), а за наступні – по 99 центів (раніше 97)» [18]. Членські внески становлять від 20 до 30% доходів бундестагівських партій [17]. Сума пожертв (§25.1) не обмежена, проте на початку 2010-х років, після зміни в законодавстві, відповідно до §25.3, усі жертви на суму понад 10 тисяч євро за календарний рік мають бути опубліковані у фінансових звітах партій з вказівкою джерела доходу, в понад 50 тисяч євро – невідкладно заявлені голові Бундестагу для оприлюднення через парламент [15]. Імена донорів, які зробили внесок менш ніж 10 000 євро не відкриваються. З метою забезпечення інституційної підзвітності, партії зобов'язані подавати щорічні фінансові звіти Президенту Бундестагу (§23-24 [15]).

В Німеччині існує проблема з прозорістю фінансування. О. Козлова у статті, яка базується на результатах аналізу групи дослідників Follow The Money, відмічає що: «у 2022 р. популярська

партія «Альтернатива для Німеччини» отримала 6,4 млн євро пожертв, проте відомо тільки про донорів, які зробили внесок на 1,3 млн. Хто жертвував 5,1 млн євро, або 80% від загальної суми, невідомо. ... Політики можуть приймати жертви і менше за 500 євро. У 2019-2022 роках німецькі партії отримали 641 млн євро пожертв: щорічні фінансові звіти показують, що 329 млн євро надходять від компаній і приватних осіб, а 312 млн євро – від політиків. Однак неможливо визначити, яка частина з 459 млн (а це 78%) походить від політика, що належить до партії або приватних осіб і компаній; записи про індивідуальні жертвування не дають зрозуміти, чи є платіж жертвуванням, чи внеском політика» [19].

У Швеції в 2018 році ухвалено спеціальний Закон про прозорість фінансування партій (SFS 2018:90), метою якого є забезпечення публічної прозорості щодо того, як партії фінансують свою діяльність. Законом запроваджені обов'язкова щорічна звітність про доходи та правила розкриття пожертв, а також заборона на анонімні внески [20]. Агенство з правових, фінансових та адміністративних послуг (Kammarkollegiet) публікує фінансові звіти щороку в липні за попередній рік. Нерозкриття доходів карається штрафами у розмірі приблизно 9800 євро (100000 шведських крон). Державне фінансування надається в різних формах: «а) держава забезпечує фінансування загальної діяльності політичних партій; б) Риксдаг фінансує партійні групи та роботу членів Риксдагу; в) муніципалітети та регіони також мають право, але не зобов'язані надавати фінансування політичним партіям. Підтримка від держави та Риксдагу щорічно становить близько 528 мільйонів шведських крон, громадський нагляд за використання державних коштів відсутній. Фінансування отримують політичні партії, як ті, що мають місця в Риксдазі (розмір внеску визначає кількість місць), так і ті, що їх не мають (за умови, що вони отримали щонайменше 2,5% голосів по всій країні на будь-яких двох останніх парламентських виборах)» [21].

Відповідно до Закону про державне фінансування політичних партій (SFS 1972:625): «Державне фінансування партій, представлених у Риксдазі складається з партійної допомоги (виплачується як внесок на

кожне місце в Риксдазі враховуючи результати двох останніх парламентських виборів) та допомоги у роботі офісу (виплачується всім партіям, представленим у Риксдазі, і складається з базового внеску та додаткового внеску)» [22]. Риксдаг, відповідно до Закону про підтримку партійних груп для парламентської роботи членів Риксдагу (SFS 2016:1109): «фінансує діяльність членів Риксдагу та партійних груп. Фінансування складається з: а) базове фінансування, б) фінансування політичних радників для членів, в) фінансування поїздок членів за кордон, г) фінансування мовної підготовки для членів» [23]. Шведським парламентом, з метою зменшення ризиків невідомого впливу на політичні партії, затверджено ліміт для анонімних пожертвувань на одного донора приблизно на рівні 230 євро (2325 шведських крон); у випадку його перевищення пожертву потрібно повернути або передати державі. Внески приватних осіб повинні бути розкриті, але не публікуються. Якщо пожертву надає ідентифікована фізична або юридична особа, то верхнього порогу суми немає.

Незважаючи на наявність в Швеції базових вимог до розкриття доходів партій та системи державної підтримки, експерти, зокрема спостерігачі ОБСЄ/БДІПЛ за підсумками виборів 2018 року, неодноразово рекомендували здійснити додаткові кроки щодо посилення прозорості фінансування виборчих кампаній [24]. Міжнародна фундація виборчих систем (The International Foundation for Electoral Systems, IFES) та Міжнародний інститут демократії та сприяння виборам (International IDEA) у коментарях щодо проекту поправки до шведського закону про фінансування політичних партій та виборчих кампаній для підвищення прозорості пропонують: «запровадити звітність про витрати; публікувати інформацію про політичні партії, які не подали фінансові звіти; запровадити обмеження на отримання політичними партіями іноземних пожертвувань, а також різні штрафи за несвоєчасне або неточне звітування для різних типів політичних партій» [25]. Проте, в розділі Звіту про верховенство права за 2021 рік, присвячений ситуації з верховенством права у Швеції зазначається, що: «прозорість

фінансування політичних партій значною мірою забезпечена» [26].

Фінансування виборчих кампаній у Франції являє собою поєднання державних субсидій, приватних пожертвувань та внесків партій (із певними обмеженнями) [27]. Основним регулюючим документом є «Закон щодо фінансової прозорості в політичному житті» № 88-227 від 11.03.1988 із змінами, внесеними Законом №2017-1339 від 15 вересня 2017 [28]. Наглядовий орган – Національна комісія з питань рахунків виборчих кампаній та політичного фінансування (далі – CNCCFP) – створений Законом «Щодо обмеження витрат на вибори та уточнення фінансування політичної діяльності» [29]. CNCCFP перевіряє фінансові звіти партій і кампаній, може їх відхиляти, накладати санкції, передавати справи до суду, а також публікує дані у «Journal official» [29]. CNCCFP ретельно перевіряє рахунки кожного кандидата після виборів. Якщо виявляються порушення, такі як перевищення лімітів витрат або отримання заборонених коштів, санкції можуть варіюватися від часткової або повної відмови у відшкодуванні коштів до позбавлення права брати участь у майбутніх виборах [27].

Система державного фінансування складається з двох частин — за електоральними результатами та за представництвом — із санкціями за порушення звітності. Державне фінансування отримують партії, які забезпечують прохідний бар'єр голосів у першому турі: вони мають право на відшкодування частини витрат на свою виборчу кампанію – приблизно до 47,5% для кандидатів у президенти та фіксовану суму за голос на виборах до законодавчих органів [27]. У французькому законодавстві існують обмеження на витрати, встановлені CNCCFP: «на останніх президентських виборах кандидати були обмежені 16851000 євро у першому турі та 22509000 євро у другому турі, що гарантувало рівні умови гри» [27]. Ліміт пожертвувань (ст. 25 (V)[28]), зроблених фізичною особою, яка має французьке громадянство або проживає у Франції, становить 4600 євро кандидатам та 7500 євро партії на рік. Закон №2017-1339 [28] також деталізує заборони на корпоративні внески та умови прийнятності приватних пожертв.

Законодавча база Франції є однією з найсуворіших у Європі, проте проблеми існують: від креативного обліку та ризиків маніпуляцій цифрової ери до постійної нерівності між кандидатами [27]. У Франції, зазначено в дослідженні О. Козлової: «не оприлюднюють імена донорів, оскільки на законодавчому рівні це може бути порушенням права на «конфіденційність його приватного життя»» [19]. Проте, цитуючи доцента Ноттінгемського університету Фернандо Касаль Бертоа: «такі застереження мають сенс, коли йдеться про авторитарні країни, де переслідують опозицію; але це зайве для демократій у ЄС» [19].

В Польщі, відповідно до Закону «Про політичні партії» № 604 від 27.06.1997 р. (Ustawa O Partiach Politycznych), фінансування партій відбувається переважно з державного бюджету через щорічну субвенцію та виборчі дотації за результатами голосувань; Закон також містить суворі обмеження: заборона пожертв від юридичних осіб та іноземних джерел, чіткі правила ведення рахунків і санкції за порушення. Крім того, встановлено грошовий ліміт, який становить 15-кратний розмір мінімальної заробітної плати: з липня 2024 року ця сума становить 64500 злотих [30]. В 2022 році були внесені такі зміни та доповнення: «фінансування партій здійснюється за рахунок членських внесків, пожертвувань, спадщини, заповітів, доходів від майна, грантів та субсидій; з 1 липня 2022 року партії, з метою підвищення прозорості їхнього фінансування, зобов'язані вести реєстр внесків осіб, які їх роблять, за винятком членських внесків, що перевищують 10000 злотих за один рік; партія не може проводити збір коштів з громадських джерел; партія може брати банківські позики для статутних цілей» [31]. Згідно з польським законодавством, політичні партії, які отримали щонайменше 3% голосів на парламентських виборах, або коаліції, які отримали щонайменше 6% голосів, отримують державні гранти та субсидії для фінансування своєї діяльності. Офіційним адміністратором є Державна виборча комісія (Panstwowa Komisja Wyborcza – PKW), на сайті якої публікується інформація про щорічний обсяг державної підтримки та фінансові звіти партій [32], що підсилює публічну підзвітність. У разі

несвоечасного подання звітів про власні фінанси, а також про витрати на виборчі кампанії для оцінки PKW, партії втрачають право на отримання державних коштів, навіть якщо сам звіт є правильним. Так, за несвоечасну подачу, а також через фінансові порушення PKW відхилила фінансовий звіт ультраправої партії Конфедерації з її кампанії на виборах до Європейського парламенту 2024 року, на яких партія посіла третє місце в Польщі з 12% голосів. В результаті, партія може втратити до 26 мільйонів злотих (6,2 мільйона євро) державних субсидій [33].

В Україні до 2016 року, зазначається в аналітичному звіті Bertelsmann Transformation Index (BTI) «Country Report 2016» [34], система фінансування політичних сил відзначалася повною відсутністю державного фінансування, а партії – цілковито залежали від приватних донорів; в законодавстві були слабкі механізми звітності, що давало можливість ухилятися від оприлюднення даних; відсутність державного фінансування та прозорості сприяла домінуванню політичних проектів, що переслідували приватні інтереси. В звіті, який опублікувала Refworld (глобальна база даних Управління Верховного комісара ООН у справах біженців), «Свобода у світі 2016 - Україна» зазначається, що: «Олігархи фінансували багато партій, скориставшись відсутністю ефективних законів про фінансування виборчих кампаній та поганим впровадженням тих, що існували. Низка партій намагалася залучити голоси виборців за допомогою подарунків у вигляді їжі та грошей. Організація з безпеки та співробітництва в Європі назвала вплив бізнес-груп основною проблемою, серед інших проблем, хоча загалом визнала вибори конкурентними та добре організованими. Виборче законодавство не дозволяло внутрішньо переміщеним особам голосувати за межами своїх рідних муніципалітетів» [35].

Після Революції Гідності Україна запровадила низку реформ у сфері фінансування політичних партій, основною з яких, з 2016 року, стало введення державного фінансування статутної діяльності партій. Основними законодавчими актами були Закони України «Про політичні партії в Україні» № 2365-III від 05.04.2001 року [36] та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів

України щодо запобігання і протидії політичній корупції» № 731-VIII від 08.10.2015 року [37]. Відповідно до останнього документу, зміни набули чинності з 01.07.2016 р.; вони передбачали запровадження державного фінансування політичних формацій, що було однією з умов введення безвізового режиму між Україною та Європейським Союзом; щоквартальну звітність для політичних партій, а також встановлено максимальний розмір суми внеску від фізичних та юридичних осіб (400 та 800 розмірів мінімальної зарплати, встановленої на 1 січня відповідного року, відповідно). В аналітичному огляді зазначено, що: «Логіка цих змін полягала в тому, щоб: а) зменшити вплив великого капіталу на політичні партії і, відповідно, на ухвалення політичних рішень; б) зробити фінансування політичних партій прозорим та посилити контроль за партійними фінансами з боку держави; в) забезпечити умови для розвитку нових політичних партій, чесної та прозорої міжпартійної конкуренції» [38]. Контролюючими органами в цій сфері є Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) та Рахункова палата. Одним із завдань НАЗК (ст. 17 ЗУ «Про політичні партії в Україні») є: «формування, ведення Єдиного державного реєстру звітності політичних партій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру та забезпечення відкритого цілодобового доступу до нього на офіційному веб-сайті агентства» [39]. В 2019 році Верховна Рада України прийняла в другому читанні законопроект, поданий Президентом України, № 1029 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції»; він передбачає суттєве підвищення ефективності функціонування НАЗК а також позбавлення державного фінансування політичних партій, які на парламентських виборах не змогли пройти бар'єру 5% та зменшення в два рази щорічного обсягу державного фінансування статутної діяльності партій. В цілому, експертне середовище позитивно оцінило цей законопроект, хоча деякі пропозиції носять дискусійний характер [40].

Висновки та перспективи подальших розвідок

Реформа 2016 року істотно наблизила Україну до європейських стандартів, оскільки було впроваджено державне фінансування політичних партій, обмеження приватних внесків та обов'язкову фінансову звітність. Це відповідає базовим принципам прозорості, які діють у країнах ЄС. Водночас наявність державного фінансування, яке напряду залежить від результатів виборів, як у Німеччині чи Польщі, через низьку довіру до партій і корупційні ризики часто сприймається критично. Щоквартальна частота звітності робить вітчизняну систему більш «динамічною», але й навантажує партії додатковою бюрократією. Рівень інституційної зрілості та ефективності контролю в Україні все ще відстає від практик Німеччини чи Франції, де контроль здійснюється незалежними органами із високим ресурсним забезпеченням. В Україні НАЗК досі стикається з браком інституційної спроможності та проблемами у впровадженні санкцій. Крім того, у Швеції та Польщі вища якість політичної культури та усталена практика фінансової звітності партій забезпечують значно вищий рівень суспільної довіри.

Таким чином, Україна зробила важливий крок у напрямку європейських стандартів, проте ще не досягла рівня їхньої ефективності та прозорості. Ключовим викликом залишається забезпечення дієвого контролю та реальної підзвітності партій: без реальних санкцій, відкритих баз та незалежного аудиту – система залишатиметься вразливою до зловживань. Подальші наукові дослідження доцільно зосередити на вивченні суспільної довіри до механізмів партійного фінансування, ролі громадського контролю у забезпеченні прозорості, а також на оцінці перспектив запровадження електронної звітності, відкритих реєстрів та технологій big data для моніторингу фінансової діяльності партій, що дозволить перейти від декларативної прозорості до реальної підзвітності та підвищити довіру громадян до політичної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рекомендації № Rec(2003)4 від 08.04.2003 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про загальні правила боротьби з корупцією при фінансуванні політичних партій і виборчих кампаній». URL: <https://surl.li/cjmcdn>
2. Political Finance Database. International IDEA. URL: <https://www.idea.int/data-tools/data/political-finance-database>
3. Guidelines and Report on the Financing of Political Parties adopted by the Venice Commission at its 46th Plenary Meeting (Venice, 9-10 March 2001). CDL-AD(2001)008 URL: <https://surl.lu/qleyok>
4. Охонько С. Державне фінансування політичних партій як передумова запобігання політичних корупцій. *Держава та регіони*. Серія: Публічне управління і адміністрування. 2024. №1. С. 127 – 132. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2024.1.20>
5. Державне фінансування статутної діяльності політичних партій: досвід ЄС і напрями удосконалення вітчизняного законодавства. URL: <https://surl.li/udmiby>
6. Джуган В. Поняття та види фінансування політичних партій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2021. Випуск 63. С. 56-60. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.63.10>
7. Рудень Д. Державне фінансування статутної діяльності політичних партій: від теорії до реальності. *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2019. Випуск 27. 109-115. DOI: <https://doi.org/10.30970/2307-1664.2019.27.14>
8. Джуган В. Приватне фінансування політичних партій в Україні та окремих країнах Європейського Союзу: порівняльний аналіз. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. №6. С. 41-44.
9. Щебетун І., Поліщук О. До питання державного фінансування політичних партій в Україні. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2021. Т. 29. С. 221-226. DOI: <https://doi.org/10.32837/npnuola.v28i29.737>
10. Зерницький Р. Фінансування громадянами статутної діяльності політичних партій в Україні у 2020 році. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2023. 26(4), 45-50. DOI: <https://doi.org/10.15421/172373>
11. Васильченко О. Фінансування політичних партій в зарубіжних країнах. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2008. №6. С.80-85.
12. Цюбченко А. Державне фінансування політичних партій: український та світовий досвід. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2017. №865. С. 56-61.
13. Кустова С. Адаптація зарубіжного досвіду державного регулювання фінансування діяльності політичних партій в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Державне управління. 2019. Том 30 (69). №1. С. 12-17.
14. Кустова С. Державне фінансування політичних партій як механізм стимулювання розвитку партійної системи. *Держава та регіони*. Серія: Державне управління. 2019. №1 (65). С. 9 – 13.
15. Gesetz über die politischen Parteien (Parteiengesetz). Vom 31. Januar 1994 (BGBl. I S. 149), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 27. Februar 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 70) geändert worden ist. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/partg/BJNR007730967.html>
16. Parteienfinanzierung. URL: <https://www.bmi.bund.de/>
17. Перепадя О. Фінансування партій у ФРН. URL: <https://www.dw.com/uk/a-16730508>

18. Петренко А. Парламент ФРН збільшить витрати на підтримку партій у 2025 році. URL: <https://uagolos.com/>
19. Козлова О. Хто і як фінансує політичні партії в Євросоюзі? Рівняння з багатьма невідомими. URL: <https://www.rfi.fr/uk>
20. Lag (2018:90) om insyn i finansiering av partier. SFS nr: 2018:90. Utfärdad: 2018-02-15. URL: <https://surli.cc/nkidqm>
21. Party funding. Sveriges Riksdag. URL: ksdagen.se/en/members-and-parties/the-parties-at-work/financial-support-to-the-parties
22. Lag (1972:625) om statligt stöd till politiska partier. SFS nr: 1972:625. Utfärdad: 1972-12-08. URL: <https://surli.cc/slhuja>
23. Lag (2016:1109) om stöd till partigrupperna för riksdagsledamöternas arbete i riksdagen. SFS nr: 2016:1109. Utfärdad: 2016-11-24. URL: <https://surli.lu/hhdlda>
24. OSCE/ODIHR final report on Sweden's parliamentary elections recommends measures to enhance campaign finance transparency, guarantee secrecy of the vote. URL: <https://www.osce.org/odihr/elections/sweden/403706>
25. Comments on draft amendment to Swedish law on political party and campaign finance, IFES and International IDEA. URL: <https://surli.lu/iwfxbp>
26. Commission staff working document. 2021 rule of law report. Country Chapter on the rule of law situation in Sweden. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52021SC0725>
27. Argent et pouvoir: comment sont financées les campagnes électorales ? URL: <https://surli.li/wvthnu>
28. Loi n° 88-227 du 11 mars 1988 relative à la transparence financière de la vie politique. (as modified by LOI n°2017-1339 du 15 septembre 2017) Version en vigueur au 19 août 2025. URL: <https://surli.li/obldkn>
29. Loi n° 90-55 du 15 janvier 1990 relative à la limitation des dépenses électorales et à la clarification du financement des activités politiques. Version en vigueur au 19 août 2025. URL: <https://surli.li/bxgbbr>
30. Ustawa 604 z dnia 27 czerwca 1997 r. O partiach politycznych. Dziennik Ustaw. URL: <https://dziennikustaw.gov.pl/D1997098060401.pdf>
31. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 23 maja 2022 r. w sprawie wzoru rejestru wpłat na rzecz partii politycznej. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220001120>
32. Państwowa Komisja Wyborcza. Oficjalna strona internetowa. URL: <https://pkw.gov.pl/>
33. Poland's electoral commission rejects financial report of far-right Confederation party. URL: <https://surli.lu/awnuwl>
34. Ukraine country report. BTI 2016. URL: <https://surli.li/gkkmmz>
35. Freedom in the World 2016 – Ukraine. URL: <https://surli.cc/jppskp>
36. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2365-III: поточна редакція від 19 грудня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>
37. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції: Закон України від 08.10.2015 р. № 731-VIII: поточна редакція від 01 січня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-19>
38. Аналітика дня: Чому потрібне державне фінансування партій? URL: <https://surli.cc/khlntn>
39. Національне агентство з питань запобігання корупції. Офіційний вебсайт. URL: <https://nazk.gov.ua/>
40. Консолідований висновок на законопроект №1029 в частині внесення змін до Закону України «Про політичні партії в Україні». URL: <https://surli.lu/igqwtx>

REFERENCES

1. Recommendation No. Rec (2003)4 of 08.04.2003 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states «On general rules for combating corruption in the financing of political parties and election campaigns». URL: <https://surl.li/cjmcdn> [in Ukrainian].
2. Political Finance Database. International IDEA. URL: <https://www.idea.int/data-tools/data/political-finance-database> [in English].
3. Guidelines and Report on the Financing of Political Parties adopted by the Venice Commission at its 46th Plenary Meeting (Venice, 9-10 March 2001). CDL-AD(2001)008 URL: <https://surl.li/qleyok> [in English].
4. Okhonko, S. (2024). State financing of political parties as a prerequisite for preventing political corruption. *State and regions. Series: Public management and administration*, 1, 127-132. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2024.1.20> [in Ukrainian].
5. State financing of statutory activities of political parties: EU experience and directions for improving domestic legislation. URL: <https://surl.li/udmiby> [in Ukrainian].
6. Dzhuhan, V. (2024). The concept and types of financing of political parties. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*, 63, 56-60. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.63.10> [in Ukrainian].
7. Ruden, D. (2019). State financing of statutory activities of political parties: from theory to reality. *Bulletin of Lviv University. Series of philosophical and political science studies*, 27, 109-115. DOI: <https://doi.org/10.30970/2307-1664.2019.27.14> [in Ukrainian].
8. Dzhuhan, V. (2016). Private financing of political parties in Ukraine and certain countries of the European Union: a comparative analysis. *Comparative analytical law*, 6, 41-44. [in Ukrainian].
9. Shchebetun I., Polishchuk O. (2021). On the issue of state financing of political parties in Ukraine. *Scientific works of the National University «Odesa Law Academy»*, 29, 221-226. DOI: <https://doi.org/10.32837/npuola.v28i29.737> [in Ukrainian].
10. Zernytskyi, R. (2023). Citizen financing of the statutory activities of political parties in Ukraine in 2020. *Scientific and theoretical almanac Grani*, 26(4), 45-50. DOI: <https://doi.org/10.15421/172373> [in Ukrainian].
11. Vasylichenko, O. (2008). Financing of political parties in foreign countries. *Theory and practice of intellectual property*, 6, 80-85. [in Ukrainian].
12. Tsiubchenko, A. (2017). State Financing of Political Parties: Ukrainian and World Experience. *Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic». Series: Legal Sciences*, 865, 56-61. [in Ukrainian].
13. Kustova, S. (2019). Adaptation of foreign experience in state regulation of financing of political parties in Ukraine. *Academic notes of V. I. Vernadsky TNU. Series: Public administration*, 30(69), 12-17. [in Ukrainian].
14. Kustova, S. (2019). State financing of political parties as a mechanism for stimulating the development of the party system. *State and regions. Series: Public administration*, 1(65), 9-13. [in Ukrainian].
15. Gesetz über die politischen Parteien (Parteiengesetz). Vom 31. Januar 1994 (BGBl. I S. 149), das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 27. Februar 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 70) geändert worden ist. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/partg/BJNR007730967.html> [in German].
16. Parteienfinanzierung. URL: <https://www.bmi.bund.de/> [in German].
17. Perepadia, O. Party financing in Germany. URL: <https://www.dw.com/uk/a-16730508> [in Ukrainian].

18. Petrenko, A. German parliament to increase spending on party support in 2025. URL: <https://uagolos.com/> [in Ukrainian].
19. Kozlova, O. Who finances political parties in the European Union and how? An equation with many unknowns. URL: <https://www.rfi.fr/uk> [in Ukrainian].
20. Lag (2018:90) om insyn i finansiering av partier. SFS nr: 2018:90. Utfärdad: 2018-02-15. URL: <https://surli.cc/nkidqm> [in Swedish].
21. Party funding. Sveriges Riksdag. URL: ksdagen.se/en/members-and-parties/the-parties-at-work/financial-support-to-the-parties [in Swedish].
22. Lag (1972:625) om statligt stöd till politiska partier. SFS nr: 1972:625. Utfärdad: 1972-12-08. URL: <https://surli.cc/slhuja> [in Swedish].
23. Lag (2016:1109) om stöd till partigrupperna för riksdagsledamöternas arbete i riksdagen. SFS nr: 2016:1109. Utfärdad: 2016-11-24. URL: <https://surli.lu/hhdlda> [in Swedish].
24. OSCE/ODIHR final report on Sweden's parliamentary elections recommends measures to enhance campaign finance transparency, guarantee secrecy of the vote. URL: <https://www.osce.org/odihr/elections/sweden/403706> [in English].
25. Comments on draft amendment to Swedish law on political party and campaign finance, IFES and International IDEA. URL: <https://surli.lu/iwfxbp> [in English].
26. Commission staff working document. 2021 rule of law report. Country Chapter on the rule of law situation in Sweden. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52021SC0725> [in English].
27. Argent et pouvoir: comment sont financées les campagnes électorales ? URL: <https://surli.li/wvthnu> [in French].
28. Loi n° 88-227 du 11 mars 1988 relative à la transparence financière de la vie politique. (as modified by LOI n°2017-1339 du 15 septembre 2017) Version en vigueur au 19 août 2025. URL: <https://surli.li/oblckn> [in French].
29. Loi n° 90-55 du 15 janvier 1990 relative à la limitation des dépenses électorales et à la clarification du financement des activités politiques. Version en vigueur au 19 août 2025. URL: <https://surli.li/bxgbbbr> [in French].
30. Ustawa 604 z dnia 27 czerwca 1997 r. O partiach politycznych. Dziennik Ustaw. URL: <https://dziennikustaw.gov.pl/D1997098060401.pdf> [in Polish].
31. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 23 maja 2022 r. w sprawie wzoru rejestru wpłat na rzecz partii politycznej. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220001120> [in Polish].
32. Państwowa Komisja Wyborcza. Oficjalna strona internetowa. URL: <https://pkw.gov.pl/> [in Polish].
33. Poland's electoral commission rejects financial report of far-right Confederation party. URL: <https://surli.lu/awnuwl> [in Polish].
34. Ukraine country report. BTI 2016. URL: <https://surli.li/gkkmmz> [in English].
35. Freedom in the World 2016 – Ukraine. URL: <https://surli.cc/jppskp> [in English].
36. On Political Parties in Ukraine: Law of Ukraine dated 05.04.2001 No. 2365-III: current version dated December 19, 2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14> [in Ukrainian].
37. On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Preventing and Counteracting Political Corruption: Law of Ukraine No. 731-VIII of 08.10.2015: current version as of January 01, 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-19> [in Ukrainian].
38. Analysis of the day: Why is state funding of parties necessary? URL: <https://surli.cc/khlntn> [in Ukrainian].

39. National Agency for the Prevention of Corruption. Official website. URL: <https://nazk.gov.ua/> [in Ukrainian].

40. Consolidated opinion on draft law No. 1029 on amendments to the Law of Ukraine «On Political Parties in Ukraine». URL: <https://surl.lu/igqwtx> [in Ukrainian].

Tetiana Kizyma, Doctor of Economic Sciences, Professor, Department of Finance named after S. I. Yuriy, West Ukrainian National University, Ukraine

Vadym Maslii, PhD in Economics, Associate Professor, Department of Applied Mathematics, West Ukrainian National University, Ukraine

Oleh Hazylyshyn, PhD student, Department of Finance named after S. I. Yuriy, West Ukrainian National University, Ukraine

The financing of political parties in Ukraine: how far have we progressed towards European standards?

Abstract

Introduction. The article examines the systems of political party financing in Germany, Poland, France, Sweden and Ukraine in order to identify their common features and differences. European countries have well-established models of public funding, complemented by restrictions on private donations and transparent control mechanisms. At the same time, the Ukrainian system, reformed in 2016, is only approaching these standards and requires further improvement.

The purpose of the article is to compare the models of political party financing in European countries and Ukraine, with a particular focus on their level of transparency and effectiveness, as well as to assess the compliance of the Ukrainian system with European standards after the 2016 reform.

Methodology. The research applies theoretical analysis and generalization of academic works, international and analytical reports; content analysis of regulatory documents to characterize legislative provisions in different countries; and comparative analysis to evaluate the effectiveness of mechanisms regulating the financing of political parties.

Results. Germany, Sweden, France, and Poland were selected for comparison as they represent different models of political party financing developed on the basis of democratic traditions and transparent institutions. This made it possible to compare both established Western European practices and the experience of countries that transformed their political systems after an authoritarian past. Such an approach created a broader analytical framework for assessing Ukraine's progress and identifying the most effective elements for adaptation.

Keywords: political party; financing; transparency; control; reporting; contributions; sanctions.

Cite as: Kizyma, T., Maslii, V., & Hazylyshyn, O. (2025). The financing of political parties in Ukraine: How far have we progressed towards European standards? *Economic analysis*, 35 (2), 359-369. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.02.359>